

hierba para que se seque», Benasc (Ferraz, p. 58), i el Migjorn valencià: «per a fanfarons y tesos, / els hòmens de Benilloba, / que fan de huapo de llunt / y de pròp ningú s'estova», MGadea (*T. del Xè* I, 111); i fins els xurros: *estovar* «ahuecar, mullir, ablandar» a Ènguera i C. de Navarrés (Gulsoy, 1970). *Estovada. Estovador. Estovament* (DBal.). *Estoveir. Estovor. Entouar-se. Entovir. Sostovar* 'estovar' tort. (Moreira, *Folk. Tort.*, 218). «Ix d'un trau de la cova / un filoc com de fum d'incens ardent, / que creix i se sostova», GaGirona, *Seidia*, 79. Sembla tenir el sentit de 'esvanir-se, esflagar-se, esponjar-se com cotó'.

Tofa [1647] 'floc, massa d'una cosa tova o esponjosa', derivat del ll. *tōfus* 'turo, pedra esponjosa', per via semiculta. «Blanc com una *tofa* de neu: niveus, albus ut nix», *DTo*. 1647 (s. v. *blanc*), d'on ho copien els diccionaris posteriors (i Lab. 1840 defineix): «*tofa de neu*: lo blancor o blancura de la neu». «--- damunt d'altívol serrat --- / altre's Atlants n'aixecan en alt-rós fortí / --- y'ls rocs --- / --- creix més grossos rocs los pujan, / en pare de cinc brasses d'amplària, amunt, amunt; / y altres rocs, que a les feres, en mala nit, soplujan, / arrabassats, com *tofes* de llana, 'ls van damunt», *Atl.* VI, 49d (a. 1877, substituint *vellos de llana* de l'esborrall de 1867).

«Hi havia una agraciada donzella, rossa y blanca com una *tofa* de neu tocada pel sol», escrivia Emili Vilanova (*Gent de casa*, 201); i corejava «blanca ella, com una *tofa* de neu, desde les satinades sabatones al onejós vel», Pons i Massaveu (*Colla del C.* XVI, 244); «una *tofa* de cabells, artísticament descuydats, sobre son front»; «els segadors --- furgaven per l'ataphida *tofa* --- com --- senglans farratjant-se en camp de melca», MrnVayreda (*Sang Nova* v, § 6, 374; III, § 5, 190, cf. ací II, 202b49); «--- una gran *tofa* de fullaraca arremolinada pel vent», id. (text, supra, a *tou*); «veig endins la selva obscura / una *tofa* de blancura / bellugant-se entre els avets / ---», Maragall (a. 1911, *Casca-da de Lutour*, v. 6: *O. C.*, p. 102); «en la *tofa* d'arbres de vora 'l Jordà he sentit cantar lo *rossinyol*», Verdager (*Diet. a T. Sta.*, 34).

Aplicat als cabells en veig una variant *tufa* en el costumista popular barceloní Robert Robert (1864): «en els sillons hi ha dugues dones disfregades ---; un jove amb el barret a l'orella, i una gran *tufa* de cabells, que de tant en tant ell aixeca, les mira --- si serà ella? ---» (*Barcelonines*, 38.4); no crec que sigui err. tip. en aquesta ed. de la B. P. Av., car també en aranès i altres parlars gascons apareix *tiba/tiifa* aplicat a monyo o gros floc de cabells (veg. *D. Ar.-Gc.*); segurament hi ha aquí encreuament amb el grup de *TUF*.

Aquest mot es pronuncia pertot amb *o* tancada: també a Eivissa segons el diccionari *AlcM*; però és falsa la pronúncia *tófa* que atribueix al català oriental (indicació d'algué que només ha après el mot literàriament): a mi m'és familiar, el meu pare l'usà prou sovint en obres seves, i a ell i a tothom ho he sentit pronunciar sempre amb tancada (també Vogel).

És curiosa i xocant la variant mall. *tefa* o *tefla* (pron. amb *é*, *AlcM*) registrada primer pel *DAG.*: «*tefa*

(mall.) borraró, copo: *blanc com la tefa de la neu*». És també la forma que *AlcM* troba a *La Roqueta* i en Gabriel Maura. L'altra, però, il·lustrada per Costa: «com la *tefla* de neu» (*Trad. i Fant.*, 37, text a *TACA*). És clar que no és aquest, ni de molt, l'únic cas en què la llengua, en el veïnatge d'una labial ha vacil·lat entre *é* i *ó*: a *lloure*, *poixòvol* < *POIXÈVOL*, i els altres citats en aquest article, com *VERTIBŪLUM* > *bert(r)ð* (*vo*), *MALEVOLUS* > *Manol*; fins algun cas val. com *vore* < *veure*, si bé generalment es tracta dels parlars orientals; que, sigui avui (com encara el bal. i part del ross.), sigui a l'E. Mj., tenen o tenien el timbre neutre *é*; i en general, com en els casos citats, el canvi és en sentit de labialitzar *a* > *o*. Altrament, però, el tipus *veu* < *vou* < *VOCEM*, on la direcció del canvi és oposada, tot i ser ja un fenomen ben a part en tots sentits, no deixa de tenir afinitat i punts de contacte amb aquest.

Aquí, però, en part ha de tractar-se d'ultracorrecció, i segurament engedada per la influència de l'important derivat *tofut* on són ja normals, en posició pretònica, les dissimilacions: és segur que la variant *tefut* ha existit, i no sols hipostàticament (si bé en la majoria dels casos corregida tot seguit en *tofut* per influència de *tofa*); però, a Mallorca, on la pronúncia *é* ha persistit amb plena ufana, i amb variants molt labialitzades, la correcció fou feta amb menys energia, i una ultracorrecció tenia, en canvi, facilitats de prosperar en el primitiu *tofa* > *tefa* i estabilitzar-s'hi. En fi, no descarto la possibilitat que *teu*, *teua*, avui només emp., havent tingut antigament més difusió (?), ajudessin al canvi.

Per altra part hi ha el problema de la *-l-*, tampoc d'explicació clara. Però deu ser deguda a la contaminació d'algun parònim o sinònim. Potser *teula*, potser *volva*? Hi ha un prov. mod. *tèfle* «soufflet»; «bribe de pain» (*TdF*). Quan trobem diversos rastres de les influències i ultracorreccions que provocà a Mallorca l'assimilació de les forces auxiliars provençals que col·laboraren en la Conquesta de Mallorca i hi poblaren, no és absurd pensar en la influència de mots provençals; malauradament ignorem l'antiguitat i etimologia del prov. *tèfle*. És ben concebible, encara que incert, que hi hagi contaminació de *trefla* 'trèvol', farratge que a l'Alt Aragó sona *tefla* (V. de Broto etc.: ASatué).

Difícilment podríem conjecturar que es relacioni amb l'oc. ant. *tefenhon*, *tefinhon* «fard», 'coloret' (crec en *Flamenca*), cf. un *tiphynum* citat en el PSW VIII, 99, i un fr. ant. *tifeinon*. També podem pensar en un arabisme **defla* 'baladre' (àr. *dāfla* < gr.-ll. *daphne* > cast. ADELFA), que pogué tenir algun arrelament decadent en la Mall. deslliurada de fresc, tenint en compte el nom de la vella possessió de *Defla* (cf. encara l'altra possessió *Tofla* d'origen incert, no sé si àrab). En tot cas no tindrà res a veure amb això el castellanenc *toflar-se* 'enfadar-se' = cast. *atufarse* (cita de Pascual Tirado, *AlcM*) que s'explica fàcilment per contaminació d'*unflar-se* 'botir-se d'ira'; *atufarse* ve de TUFO (DCEC/DECH), però aquest té etimologia divergent (cf. *DECH* v, 688a31).

Al costat del cat. *tofa* de neu, de cabells, existeix